

DUNĂREA ȘI ORAȘELE DANUBIENE CA SPAȚIU AL FANTASTICULUI ÎN DESCRIERILE MILITARULUI SPANIOL DIEGO GALÁN

OANA ANDREIA SÂMBRIAN-TOMA

Încă din Antichitate, oamenii au fost atrași de explorarea necunoscutului. Fie că au încercat să descifreze tainele alchimiei sau au contribuit la dezvoltarea științei, există, indubitabil, o atracție față de profunzimea necunoscutului, față de ocult. Una dintre căile cele mai vechi ale descifrării tainelor mistice au fost pelerinajele religioase: de la Ierusalim la Mecca, trecând prin Santiago de Compostela, pelerinajul presupune un drum inițiat și, pe măsură ce avansează, există o posibilitate extrem de mare ca el să se transforme într-un drum al evoluției și devenirii spirituale. Călătoriile au avut la bază, fie scopuri de propagare a ideilor religioase, rațiuni comerciale, de satisfacere a unor curiozități pur personale sau dorința de a cunoaște lumea¹. Unul dintre efectele importante ale călătoriilor a fost polarizarea lumii în cunoscători și cunoscuți, apariția binomului noi-civilizați/ ei-barbari. Barbarii sunt ființe percepute ca fiind înspăimântătoare, întrucât vorbesc o limbă diferită, au un aspect distinct, trăiesc, mănâncă și gândesc altfel. În secolul al IV-lea, coincizând cu începutul perioadei de declin a Imperiului Roman, Ammianus Marcellinus îi înfățișează pe barbari la limita dintre om și animal².

Anul 1492 a marcat un moment de referință în istorie, prin descoperirea, chiar dacă neconștientă, a Americii. Oricum, s-a luat contactul cu o altă civilizație, iar această luare de contact se făcea după ce Evul Mediu propagase preponderent călătoriile în scop prozelit. Astfel, Columb rupea tradiția instaurată, lansând o nouă modă pentru europeni: cea a călătoriei-aventură. Cele mai interesante de studiat sunt reacțiile celui care face descoperirea, modul în care el se raportează la Nou, întrucât fără să îl înțelegem pe Columb, nu vom putea asimila niciuna dintre formele de reprezentare ale urmașilor săi.

Așa cum era normal, Columb nu a acceptat realitatea ce i se revela, ajustând imaginile ce se derulau în fața sa în funcție de propriile cunoștințe și de experiența *a priori*. În sprijinul acestei idei vin termenii folosiți de exploratorul genovez pentru a descrie ceea ce vedea sau ceea ce *credea* că vede³. Expedițiile precedente, întreprinse de Columb alături de portughezi în Guineea, au avut un

¹ Duccio Balestracci, *Terre ignote, strana gente. Storie di viaggiatori medievali*, Roma, Editura Laterza, 2008, p. 4-5.

² *Ibidem*, p. 9.

³ Juan Gil, *Introducere la Cristóbal Colón. Textos y documentos completos*, edición de Consuelo Varelo y Juan Gil, Madrid, Editura Alianza, 2003, p. 43.

impact atât de puternic asupra sa, încât, din descrierile realizate rezulta că teritoriul american era similar celui african din multe puncte de vedere, cum ar fi vegetația, fauna sau hrana populației⁴. În opinia lui Juan Gil, experiența africană a lui Columb este fundamentală pentru a înțelege atitudinea Amiralului odată ajuns în Indii. O altă influență o primește Columb din partea lecturilor efectuate, care au lăsat o puternică amprentă asupra imaginarului său, proiectând propria viziune dobândită asupra realității și deformând-o⁵. Astfel, combinând descrierile lui Marco Polo și pe cele ale marinarilor iberici, *La Española* se transformă în Cipango, așa cum își dorea Columb⁶.

Pentru secolele XVI-XVII, descoperirea Lumii Noi a presupus pătrunderea într-o altă etapă pentru Castilla, Spania și Europa. Regiuni *sui generis*, oameni diferiți, obiceiuri surprinzătoare⁷. Toate aceste elemente au facilitat trecerea alterității în registrul fantasticului, al miticului.

Díez Borque este de părere că în imaginarul colectiv există o dublă percepție a teritoriului american: pe de o parte, America văzută ca izvor de bogăție și, pe de alta, ca loc al idolatriei, predispusă astfel misiunilor de exploatare și convertire⁸. În secolul al XVII-lea, călugărul iezuit Cristóbal de Acuña, originar din orașul Cid-ului, Burgos, a primit de la Coroana spaniolă misiunea de a descrie cât mai detaliat fluviul Amazon, acesta realizând, datorită spiritului său de observație excepțional, o extrem de minuțioasă prezentare, unde putem observa sublinierea fertilității zonei amazoniene, bogată în tutun, cacao, lemn, zahăr, rășini și plante medicinale, precum și pășuni capabile să întrețină o infinitate de bovine⁹. Așadar, pentru Acuña, Amazonul era un spațiu al ciudatului și fantasticului¹⁰, opinie ce va fi împărtășită de mulți exploratori. Revelarea ascunsului trezește, deci, sentimente complexe, de la fascinație la dorință de acaparare, de la bucuria cunoașterii la intervenționismul, deseori distructiv, asupra indigenilor. Linia dintre toleranță și intoleranță este extrem de firavă, ceea ce a fost demonstrat de-a lungul secolelor de nenumărate expediții, de la cele ale lui Hernán Cortés până la cucerirea Vestului Sălbatic. Între *El Dorado* și *the Rush for Gold* există doar o diferență temporală, însă mirajul pentru bogăția țărâmului necunoscut s-a menținut, constituindu-se într-un *leitmotiv* al jurnalelor de expediție.

⁴ *Ibidem*, p. 43-45.

⁵ *Ibidem*, p. 47.

⁶ *Ibidem*, p. 48.

⁷ Ignacio Arellano, José M. Díez Borque, Gonzalo Santoja (ed.), *Cristóbal de Acuña. Nuevo descubrimiento del Gran río de las Amazonas*, Madrid, Editura Iberoamericana Vervuert, 2009, p. 15.

⁸ José M. Díez Borque, "Calderón de la Barca y las Indias Occidentales", in J. Alcalá-Zamora, E. Beleguer (ed.), *Calderón de la Barca y la España del Barroco*, vol. II, Madrid, CEPYC-SEENM, 2001, p. 708-713.

⁹ Ignacio Arellano, José M. Díez Borque, Gonzalo Santoja (ed.), *op.cit.*, p. 101-103, 140-142, 159-160.

¹⁰ *Ibidem*, p. 35.

La sfârșitul secolului al XVI-lea, militarul spaniol Diego Galán (1575-1648)¹¹, căzut prizonier în mâinile piraților algerieni și vândut ca sclav, a participat la bătălia de la Călugăreni din 1595, luptând de partea turcilor, întrucât vâslea la galere, dar simțindu-se fericit pentru victoriile creștinilor. În secolele XVI-XVII, literatura ce nara captivitatea creștinilor spanioli în lumea musulmană era extrem de frecventă, bucurându-se de un real succes. Acest fapt era denumit de către Ricardo García Cárcel „psihoza turcilor în Spania Secolului de Aur” și era explicat dintr-o dublă perspectivă. Primul factor care a influențat psihoza a fost legat de relațiile dintre creștini și morisci în interiorul Spaniei până în 1609, anul expulzării maurilor, iar cel de-al doilea, de identificarea turcilor cu pirații berberi care prădau coastele spaniole¹².

Pentru Diego Galán, perioada de captivitate a reprezentat axa centrală a vieții sale, ca și pentru Miguel de Cervantes. Ea s-a extins din 1598, timp de 10 ani și 15 zile, la care s-a mai adăugat un an de fugă prin Balcani, insulele Mediteranei Orientale, Sicilia, Napoli, Valencia și Madrid¹³. După revenirea lui Galán în Spania, acesta și-a redactat memoriile într-o lucrare intitulată *Cautiverio y trabajos de Diego Galán natural de Consuegra y vecino de Toledo* (trad. *Captivitatea și muncile lui Diego Galán, originar din Consuegra și învecinat cu Toledo*), ce descrie evenimentele cuprinse în perioada 1589-1600¹⁴.

Lucrarea militarului, întocmită în secolul al XVII-lea, a cunoscut două variante manuscrise. Prima dintre ele, reprodusă de ediția lui Matías Barchino, are la bază textul militarului spaniol aparținând Bibliotecii Publice din Toledo și a fost redactat înainte de 1648, în timpul domniei lui Filip IV (1621-1665). Cea dintâi ediție a acestei variante datează din 1913, când a fost publicată de Manuel Serrano Sanz la Societatea Bibliofililor Spanioli. Cea de-a doua variantă aparține Bibliotecii palatului Escorial, iar perioada când a fost scrisă coincide cu domnia lui Filip III (1598-1621); ea a fost publicată de către Miguel Ángel de Bunes Ibarra și Matías Barchino în 2001 la Toledo. Din cele două variante ale textului lui Galán rezultă că la vârsta de 14 ani s-a înrolat ca soldat într-o companie ce se îndrepta spre orașul Oran, apoi a fost făcut prizonier la ieșirea din portul Málaga, a trecut prin multe peripeții în Alger, a servit ca paj la Constantinopol, a vâslit la galere în campania turcilor de pe Dunăre din 1595¹⁵.

Acest ultim moment ne interesează în mod special, fiind legat de istoria românilor și având ca eveniment central bătălia de la Călugăreni din 23 august

¹¹ Ezequiel González Mas, *Historia de la literatura española, Barroco (siglo XVII)*, Puerto Rico, Editorial de la Universidad de Puerto Rico, 1989, p. 373.

¹² Ricardo García Cárcel, *La psicosis del turco en la España del Siglo de Oro*, în „XVI Jornadas de teatro clásico”, Almagro, 1993, p. 15.

¹³ Miguel Ángel de Bunes Ibarra, *La vida en dos redacciones de un cautivo de Consuegra: Diego Galán Escobar*, în [http:// biblioteca2.uclm.es/biblioteca/ceclm/ARTREVISTAS/a%3Bil_25/MAbunes_cautivoConsuegra.pdf](http://biblioteca2.uclm.es/biblioteca/ceclm/ARTREVISTAS/a%3Bil_25/MAbunes_cautivoConsuegra.pdf)

¹⁴ Matías Barchino, *Edición crítica de Cautiverios y trabajos de Diego Galán*, Cuenca, Ediciones de la Universidad Castilla La Mancha, 2001, 653 p.

¹⁵ Miguel Ángel de Bunes Ibarra, *op. cit.*, p. 82.

1595. Textul lui Galán a fost valorificat în spațiul românesc mai întâi de către Alexandru Ciorănescu¹⁶, care a publicat fragmente referitoare la Mihai Viteazul și bătălia de la Călugăreni ce, ulterior, au fost traduse în colecția de *Călători străini despre țările române*¹⁷. În lucrarea de față, vom folosi propria noastră traducere a textului lui Galán, efectuată direct după originalul spaniol, întrucât în varianta românească deja existentă a informațiilor militarului iberic, nu au fost traduse toate fragmentele sau, uneori, sunt incomplete față de original.

Memoriile lui Galán, elaborate după întoarcerea sa în Spania, prezintă, însă, unele inadvertențe. Referindu-se la răscoala lui Mihai Viteazul, izbucnită în noiembrie 1594, militarul spaniol o plasează doi ani mai târziu: „Principele Mihai Voievod, domn al provinciei Țara Românească, supusă sultanului, care nu deține decât două cetăți, una cu garnizoană turcă, în orașul Târgoviște, și alta pe Dunăre, numită Giurgiu, nelocuită, având doar o cetate întărită cu artilerie grea și cu o însemnată garnizoană de soldați, s-a răsculat în anul 1596, bazându-se pe susținerea și protecția regelui ungar, Matia, și pe sprijinul principelui transilvănean, ambii învecinându-se cu el (...)”¹⁸.

Din fragmentul citat rezultă și alte confuzii. În timpul domniei lui Mihai Viteazul, rege al Ungariei era Rudolf I (1576-1608), Matia al II-lea de Habsburg fiind cel care i-a succedat la tron (1608-1619). Ceea ce se mai desprinde din fragment este apariția primului nume de oraș danubian, întâlnit pe teritoriul Țării Românești, Giurgiu. Descrierea făcută este sumară – situat pe Dunăre, nelocuit, cu o cetate întărită și o garnizoană de soldați. Redarea telegrafică a celor înfățișate este de natură să ne confirme apropierea treptată și luarea la cunoștință graduală a spațiului românesc de către soldatul spaniol. Totodată, este de remarcat faptul că luarea de contact cu spațiul românesc se petrece de la vâslele unui vas otoman, dinspre mediul acvatic. Prin urmare, este normal ca unele descrieri să fie succinte, ele constituindu-se în imagini ce se succedau în fața ochilor pe măsură ce vasul aluneca pe apă, fiind aidoma unor cadre, a unor fotografii.

Urmând șirul evenimentelor, spaniolul constata că Mihai voievod, „încercător în cuvintele acelor principii și sperând să atingă, cu ajutorul lui Dumnezeu și prin alianța cu pământeni, scopul și victoria visate, s-a năpustit

¹⁶ Alejandro Ciorănescu, *Un témoin espagnol de la campagne roumaine de 1595*, în „Rêvue des Études Roumaines”, t. IX-X, Paris, Institut Universitaire Roumain Charles I, 1965, p. 77-96.

¹⁷ Maria Holban (coord.), *Călători străini despre țările române*, vol. III, București, Editura Științifică, 1971, p. 518-537.

¹⁸ Matías Barchino, *op. cit.*, p. 243 (în original: “El príncipe Miguel Vaivoda, señor de la provincia de Valaquia, que está sujeta al Gran Turco, en la cual no tiene más de dos fortalezas, una en la ciudad de Drogujta, con guarnición de turcos y la otra en la margen del Danubio que se llama Cigáxic, sin población alguna más de sola una fuerza escueta con gruesa artillería y lucida guarnición de soldados, se rebeló en el año de mil y quinientos y noventa y seis, confiado en el favor y protección de Matías, rey húngaro, y ayuda del príncipe Transilván, que ambos confinan con su tierra (...)”).

asupra cetății pe care, așa cum am mai spus, o au turcii la Târgoviște, pe care a cucerit-o în scurt timp, întrucât garnizoana turcă era redusă, iar puterea principelui mare; este demnă de luat în seamă prezența sa în luptă, căci ea a fost principalul motiv al succesului, întrucât prezența și curajul principelui sunt necesare pentru obținerea marilor victorii, el trebuie să fie primul care să se aventureze în cele mai mari pericole, punându-și viața în serviciul regatelor și al vasalilor, care, urmându-i exemplul, să înfăptuiască lucruri care să trezească admirația și frica celor mai îndepărtate provincii și regiuni”¹⁹. În afirmațiile lui Galán observăm inversarea a două evenimente – izgonirea turcilor din Târgoviște (18 octombrie 1595) și bătălia de la Călugăreni (23 august 1595). Există și posibilitatea ca Diego Galán să fi plasat în mod eronat acțiunea lui Mihai Viteazul îndreptată împotriva creditorilor turci la Târgoviște²⁰.

Călătorii la care am făcut referire la începutul lucrării (Cristofor Columb, Cristóbal de Acuña) se găseau, la momentul descrierilor ilustrate, în fața unei lumi dominate de idolatrie, *ergo* păgână. Însă Diego Galán se afla pe teritoriu creștin. Prin urmare, lexicul utilizat de el se schimbă. Principele este un creștin în luptă cu „necredincioșii”, care se încrede în „ajutorul lui Dumnezeu”. Să nu ne mire, deci, faptul că „garnizoana turcilor era redusă”, iar puterea principelui „mare”; este o dovadă a tipice dihotomii dintre necredincioși și credincioși, primii dintre ei nefiind ajutați de către Divinitate, în timp ce puterea bunului creștin era întărită și sporită. Această idee apare în mai toată literatura parenetică, un bun exemplu pentru spațiul spaniol fiind Antonio de Guevara cu al său *Ceasornic al Domnilor*, unde autorul înfățișează, în repetate rânduri, ideea bunului principe ajutat de Dumnezeu. Lexicul întrebuițat de Galán acoperă, și în acest caz, spațiul fantasticului, dar nu al celui de tip *fabulos*, ci *mistic*.

Figura drept credinciosului, întruhipat de Mihai Viteazul, contrastează cu portretul crud al sultanului Mehmed III, aflat, la vremea respectivă, în primul său an de domnie, deci 1595 și nu 1596, așa cum ne înștiințase inițial Galán: „Această revoltă l-a înfuriat pe sultanul Mehmed, despre care se zice că ar fi vrut să vină personal pentru a pedepsi asemenea îndrăzneală, căci, aflându-se în primul său an de domnie, încerca să se facă cunoscut prin curaj și temut prin cruzime”²¹.

¹⁹ *Ibidem*, p. 244 (în original: “Confiado, pues, en las palabras reales de aquellos príncipes y esperando alcanzar, con el ayuda divina y liga humana, el fin y vencimiento que deseaba, acometió con ímpetu a la fuerza que digo que tiene el Turco en la ciudad de Droguja, a la cual rindió en poco tiempo, por ser la guarnición de los turcos poca y el poder del príncipe mucho, aunque su asistencia fue la principal causa de la victoria, porque es muy necesario para la consecución de grandes hechos la presencia y valor del príncipe y que en los mayores peligros sea el primero que aventure su vida en defensa de los reinos y vasallos para que a si imitación emprendan hazañas que admiren y espanten a las más remotas provincias y regiones”).

²⁰ Maria Holban (coord.), *op. cit.*, p. 522.

²¹ Matías Barchino, *op. cit.*, p. 245 (în original “De esta rebelión tuvo tan grande enojo sultán Mahamet, que se dijo quería salir en persona a castigar tal atrevimiento porque, por ser el primer año de su imperio, intentaba darse a conocer por su valor y hacerse temer por su crueldad”).

Dunărea capătă, în descrierile spaniolului, atribute supranaturale – ea „îl apără pe voievod și îl frânează pe turc (...)”²², apele sunt potrivnice otomanilor, „încercând să împiedice desfășurarea acelei campanii”²³, în timp ce, pentru a vâsli pe Dunăre, bărcile otomane trebuiau să „trudească în contra curentului”²⁴. În cazul de față, apa are toate funcțiile unui personaj. Ea acționează asemenea apei sfințite sau a lichidului amniotic, ce protejează și ține la distanță pe inamici, în acest caz dușmănia militară fiind dublată de o componentă spirituală.

Pe măsură ce descrierea avansează, Galán dezvăluie motivul care l-a făcut să se îndepărteze de Spania: „M-am bucurat să văd în fiecare zi lucruri noi și, în ciuda necazurilor prin care am trecut, nu s-a diminuat dorința care m-a scos din patria mea”²⁵, precum și încrederea în puterea și bunătatea lui Dumnezeu de a scăpa creștinătatea de otomani: „Dumnezeu, în infinita Sa bunătate – să nu ne judece după păcatele noastre – și să scadă forțele acestui dușman atât de mare al creștinismului”²⁶.

„(...) Am plecat de la Constantinopol navigând pe canal până la gura Mării Negre, unde se află turnul lanternei (...) De acolo, ne-am îndreptat spre Varna, un mic oraș al turcilor, fondat în provincia Bulgaria. Din acest oraș ne-am îndreptat spre coastă până la brațul Sfântul Gheorghe, la malurile căruia se află ruinele unui oraș care pare să fi fost mare și populat pe vremuri, dar timpul le consumă și le macină pe toate”²⁷. „După trei zile am zărit un loc situat la poalele unor munți, numit Beș Tepe, care în limba tucă înseamnă *cinci munți*, (...) unde ne-am răcorit, însă puțin, căci locul este mizerabil și sărac, cum este aproape întreaga Bulgarie și care se aseamănă mult acelei părți a Spaniei cunoscută sub numele de Galicia. De aici, armata a plecat spre altă destinație, numită Tulcea, chiar pe coasta Bulgariei, în al cărei port se adună și se reunesc toate pâraiele și brațele în care se împarte Dunărea, care port poate găzdui multe ambarcațiuni, dar nu este foarte sigur”²⁸. Asemenea predecesorilor săi, Galán

²² *Ibidem*, p. 246 (în original “sirve de defensa al Vaivoda y de freno al Turco (...)”).

²³ *Ibidem*, p. 247 (în original “la contradicción de las aguas que intentaban impedir los intentos de la jornada”).

²⁴ *Ibidem*, p. 251 (în original „forcejeando contra la corriente”).

²⁵ *Ibidem*, p. 247 (în original “(...) recibí gran contento por ver cada día cosas nuevas que, aun con los trabajos pasados, no se mitigó el deseo que me sacó de mi patria”).

²⁶ *Ibidem*, p. 249 (în original “Dios, por su bondad inmensa, sea servido – no mirando nuestros pecados – de acortar las fuerzas a un tan gran enemigo como en él tiene la cristiandad”).

²⁷ *Ibidem*, p. 250 (în original “(...) partimos de Constantinopla navegando por el canal hasta la boca del mar Negro, adonde está la torre de la linterna (...) De allí nos engolfamos para Bornu, que es una ciudad pequeña de los turcos, fundada en la provincia de la Bulgaria. Desde esta ciudad fuimos costeando hasta el cabo de San Jorge, en cuyas márgenes permanecen las ruinas de una ciudad que al parecer sería grande y populosa en su tiempo, el cual todo lo consume y acaba”).

²⁸ *Ibidem*, p. 252-253 (în original: “Al cabo, pues, de tres días dimos vista a un lugar que está al pie de unas montañas, el cual se llama *Vejtipe*, que en lengua turquesca quiere decir “cinco montañas”, (...) donde tomamos algún refresco, aunque poco, por ser lugar miserable y pobre como lo es casi toda aquella tierra de la Bulgaria, que es muy semejante a la parte que de España comúnmente se llama Galicia. Desde este lugar partió la armada para otro lugar cuyo nombre es

ajustează elementele cunoscute realităților nou apărute în câmpul său vizual, motiv pentru care compară Bulgaria cu Galicia, regiune muntoasă din nord-vestul Spaniei.

În decursul aventurii sale dunărene, militarul iberic a ajuns și la Brăila, însă stăpânul i-a ordonat să vâslească rapid din cauza pieselor de artilerie plasate în bastioanele sale. Au înnoptat, cel mai probabil la Măcin, și „în acel loc am stat toată noaptea până când frumoasa auroră a anunțat că dulcele dispreț al evazivei Dafne urma să își reverse lumina peste acea emisferă, apoi ne-am îndreptat spre Cristopoli²⁹, fortăreață a moldovenilor supuși sultanului, unde ne-am tras sufletul și ulterior am plecat spre Silistra, oraș turc, chiar dacă mare parte din el fusese distrus de foc, așa cum o demonstau ruinele sale, de către voievodul care în iarnă trecuse râul când apa era înghețată și îl incendiase, nescăpând decât cetatea întrucât era izolată și fără nicio casă în jurul ei”³⁰. Elementul fantasticului este oferit de imaginea din debutul fragmentului, în care autorul face referire la Dafne, nimfa de care s-a îndrăgostit Apollo și care i-a cerut lui Zeus să fie transformată într-un laur, din care Apollo a rupt o creangă pe care și-a înfășurat-o în jurul capului. Prezența lui Dafne în zorii zilei nu pare întâmplătoare, întrucât Apollo este zeul luminii și personificarea Soarelui.

Fantasticul domină, de asemenea, fragmentele pe care le vom ilustra în continuare, având în comun fantasticul hiperbolic. Descriind bătălia de la Călugăreni, Diego Galán se arată impresionat de numărul mic al românilor, care, chiar și în inferioritate, au reușit să îi înfrângă pe turci. Astfel, aceștia din urmă s-au retras „rușinați, fiindcă o mână de oameni le-au cauzat atâtea pierderi, bătăndu-și joc de ei, căci 500 de oameni ținuseră piept unui număr mult mai mare de turci”³¹.

După episodul de la Călugăreni, turcii au reușit, însă, să se replieze și să se îndrepte spre București, încercând să transforme Țara Românească în pașalâc, în cea de-a doua etapă a confruntării Mihai Viteazul primind și sprijinul lui Sigismund Bathory. Armatele reunite i-au înfrânt pe otomani la Târgoviște (18

Tulcha, fundado en la propia costa de la Bulgaria, en cuyo puerto se juntan y agregan todas las corrientes y brazos en que se divide y desvanece el Danubio y es capaz de muchas embarcaciones, si bien no muy seguro”).

²⁹ În *Călători străini despre țările române* se avansează ideea că orașul vizat ar fi fost Hârșova (Maria Holban, *op. cit.*, p. 524).

³⁰ *Ibidem*, p. 257 (în original: “En aquel sitio estuvimos surtos toda la noche hasta que la hermosa aurora dio aviso de que venía el hermoso desprecio de la esquiva Dafne a repetir sus luces por aquel emisferio, que partimos guiando el viaje a Cristopoli, lugar de los caravoldanes sujetos al Turco, donde se tomó refresco y de allí fuimos a una ciudad que se llama Silistra, que era población de turcos, si bien la mayor parte de ella había consumido la voracidad del fuego, según lo mostraban sus ruinas, cuya destrucción fue hecha por el vaivoda, que el invierno antes había pasado por encima del río, que a la sazón por los muchos hielos estaba sujeto y reprimido con prisiones de cristal, y le había entregado a las llamas, de quienes tan sólo se libró la fortaleza por estar escueta, sin comunicación de casas alrededor”).

³¹ *Ibidem*, p. 281 (în original: “(...) corridos de que cuatro desnudos les hicieran tantas bajas, burlándose de ellos, pues se atrevían quinientos a tan desigual número”).

octombrie), București (22 octombrie) și Giurgiu (26 octombrie). Înainte de obținerea victoriei definitive, Țara Românească a fost greu încercată de campaniile de pradă ale turcilor, după cum rezultă din relatările lui Galán: „Mobila din case se rostogolea pe jos pentru că fiecare turc alegea ce găsea mai bun și mai ușor de cărat, aruncând ceea ce nu dorea, astfel încât tot câmpul a rămas acoperit cu vechituri. Pașalele, care băteau pământul în lung și-n lat zilnic, ridicau turme de vite, de cele mai multe ori vaci și era numărul lor atât de mare încât nu se mai termina șirul de animale ce treceau podul spre pământul turcilor și părea imposibil ca într-un târâm nu prea mare ca Țara Românească să crească atât de multe vite și să existe pășuni care să le întrețină, ca și cum jumătate din Europa s-ar fi depopulat de animale. Într-adevăr, timp de două luni nu au încetat să se perinde turmele de vaci, ceea ce a cauzat multe spărturi în pod, ce trebuia refăcut în fiecare zi. S-au furat atât de multe vaci și iepe, încât ajunseser să se vândă o vacă pe patru *reali*, un vițel pe doi și un cal bun pe șase; cât despre vitele mici, precum berbeci, capre, oi, acestea nu aveau niciun preț, căci nu existau cumpărători. Așa că fiecare mânca orice dorea, punându-și burta la cale, iar ceea ce nu-i mai era de trebuință îl arunca pe câmp. De câte ori scriu aceste lucruri mă gândesc că trebuie să pară incredibile; ceea ce e de înțeles pentru aceia care nu s-au îndepărtat nicicând de patria lor, care nu știu să distingă binele de rău, însă înfierează ceea ce nu cunosc, dar mă consolează gândul că cei care au călătorit prin lume, fiind martori la lucruri poate și mai minunate decât cele pe care le înfățișez, nu se vor îndoii de ele (...)”³².

Iată, deci, fantasticul-hiperbolă, întruchipat de cirezile nesfârșite de vaci, cele care simbolizează, la fel ca vacile grase din pilda biblică, abundența și bogăția. În Biblie, vacile grase erau interpretate ca semnificând anii rodnici, în vreme ce vacile slabe erau anii de secetă și foamete. Situația descrisă de Galán

³² *Ibidem*, p. 287-288 (în original: “En lo que toca muebles de casa, todos andaban rodando porque cada turco escogía lo mejor y de menos embarazo, arrojando por aquellos suelos lo que no quería, conque estaban aquellos campos cubiertos y enredados con trastos. Los bajanes que andaban corriendo la tierra cada día cogían hatos de ganado, si bien la mayor parte fueron vacadas, en tanta abundancia que todos los más días no cesaba de pasar por la puente a tierra de turcos tanta cantidad de cabezas, que parecía imposible que una tierra no muy dilatada, como lo es la Valaquia, se criase tanto ganado y hubiese sustento en los campos para ellos, que verdaderamente pareció que la mitad de Europa se había despoblado de animales, lo que había bien menester. En efecto, en más de dos meses no cesaron de pasar hatos y vacadas, causando muchas quiebras en la puente y así era necesario que cada día se aderezase. Fueron pues tantas las vacadas y yegudas que se robaron, que se vendía una vaca por cuatro reales españoles, una ternera por dos y un buen rocín por seis, y lo que es ganado menor tal como carneros, cabras, ovejas, no tenían precio porque nadie le estimaba en una blanca, por no tener venta: y así, sólo servía de que cada uno comiese lo que gustase, sacando el vientre de mal año, y lo demás lo dejaban por los campos a su albedrío, sin hacer caso de ello. Cada vez que escribo estas cosas considero que han de parecer la pena de increíbles; esto se entiende en lo que no han salido una legua de su patria, ni saben de mal ni de bien, siendo perpetuos censores de lo que no han visto, pero, con el consuelo de que no las dudarán los que han andado por el mundo viendo cada día mayores maravillas que las que escribo”).

este interesantă și prin prisma remărcii finale, privitoare la cei care au călătorit și la cei care nu au făcut-o. Militarul spaniol împarte, prin urmare, lumea, în inițiați și neinițiați, considerându-se mai bogat spiritual după toate cele văzute și cunoscute și acuzându-i pe cei care emit judecăți de valoare în necunoștință de cauză.

„Așadar, în mijlocul acestui belșug, s-a întâmplat un lucru incredibil, dar care s-a petrecut exact cum vă povestesc și anume că o libră de pâine se vindea mai scump decât o vacă, pentru că, nerămânând nimeni care să culeagă grâul și semințele, întrucât toți plugarii, fie fugiseră, fie fuseseră prinși, la care se adăuga numărul mare de prizonieri din armată, nu exista altă soluție decât să-i hrănești sau să îi lași să moară de foame, s-au epuizat proviziile pe care le aveam pentru campanie. Mă refer aici la pâine, căci toate celelalte se găseau din abundență, dar, când a început să nu mai fie pâine, carnea a devenit de prisos și mulți turci și sclavi au pierit, pentru că se săturau de carne de vacă și beau apă, căci vin nu se găsea un *cuartillo* nici pentru o mie de ducați și s-au îmbolnăvit de tot felul de maladii și febră, iar în scurt timp s-a golit tabăra”³³.

Relatările lui Galán despre Dunăre și orașele sale păstrează, în opinia noastră, ceva din imaginarul colectiv spaniol al conchistadorului sau, în orice caz, al descoperitorului. Pus față în față cu elementul de noutate, soldatul spaniol se raportează la el, atât prin redări sumare, obiective, cât și prin mirajul fantasticului. Un fantastic care poate fi explicat și prin fascinația față de universul acvatic, Dunărea scaldând tărâmurile îmbelșugate. Totodată, aceeași Dunăre, care pentru români reprezintă o sursă de protecție și abundență, este nocivă pentru dușmani – turcii care beau apă din Dunăre se îmbolnăvesc și mor. Între Dunărea văzută de Galán și Amazonul lui Acuña există o apropiere extrem de mare legată de perceperea apei. Un spațiu deschis, curgător, dar, în același timp, închis și potrivit necunoscătorilor; profund, mistic, împletind în același creuzet valențe precreștine și creștine. Universul acvatic, populat de multe ori de ființe supranaturale, își confirmă și în cazul de față atributele de spațiu care predispozează la experiențe ce își lasă amprenta asupra celor ce îl explorează. Lui Diego Galán, militarul creștin plecat din Spania în căutarea aventurii, Dunărea nu i-a fost potrivnică. A supraviețuit bătăliei și, odată întors în țara sa, și-a conceput memoriile, păstrând fluviului amintiri ce împing la reverie.

³³ *Ibidem*, p. 288-289 (în original: “En medio, pues de tanta abundancia, se vio una cosa increíble al parecer y, verdaderamente, pasó al pie de la letra como lo refiero, y fue que valía más precio una libra de pan que una vaca porque, como no había quien beneficiase el trigo y semillas que estaban sembradas, a causa de estar todos los labradores, uno huidos y otros presos, y haberse aumentado tantas bocas de cautivos en el ejército y, como era fuerza darles de comer o dejarlos morir, se consumió el mantenimiento que llevaban para la jornada. En materia de pan hablo, que en lo demás todo estaba sobrado pero, como faltando pan todas las viandas sobran, no suplían tanto ganado la falta de pan, causa porque perecieron muchos turcos y cautivos porque, como se hartaban de carne de vaca y luego se echaban un golpe de agua, que lo que es vino no se hallaba un *cuartillo* por cien ducados, les sobrevinieron mil enfermedades de cámaras y calenturas, con que en breve tiempo faltó mucha gente del campo”).

**THE DANUBE AND THE DANUBIAN CITIES AS SPACE OF THE
FANTASTIC IN THE DESCRIPTIONS OF A SPANISH SOLDIER, DIEGO
GALÁN**

(Abstract)

The travels have always been a way of better understanding the world we live in, of discovering new and extremely peculiar civilizations. If we look back to Antiquity and the Middle Ages, we shall observe the main reasons that led the human beings towards traveling. On one hand, the most important type of travel was the pilgrimage: from Jerusalem to Mecca, passing through Santiago de Compostela, the pilgrimage had a sacred and holy purpose. The travel could also be determined by the will of conquer, of exploring, but also by commercial reasons, because of the trade. On the other hand, we could take into consideration people's hunger for knowledge. The travel brings together two different categories of participants: there is us/the civilized persons, which oppose to them/the uncivilized ones. During the Antiquity, the others were referred to as Barbarians. They were usually fearful beings, which Ammianus Marcellinus, in the 4th century described as being a mixture of humans and animals.

In 1492, Christopher Columbus discovered the "Indies" and the words he used in order to describe the images he saw or he believed to see entitle us to affirm that, when facing the New, people tend to judge according to their own a priori knowledge. Columbus had, at the beginning, joined the Portuguese discoverers in their trip to Africa and, subsequently, the African images began to resemble a lot to the American vegetation and food. As a matter of fact, Columbus denied what he really saw and was carried away by his imagination.

In 1589, the Spanish Diego Galán, age 14, joined the army in search for adventure. Instead, he was made captive by the Algerian pirates. As a Turkish slave, he navigated on the Danube in 1595, participating at the Turkish-Romanian battle of Calugareni (23rd of August 1595) and he described the main Danubian cities he passed through, while sailing towards the battle place: Giurgiu, Varna, Beş Tepe, Măcin, Siliştra, Brăila. As a foreign traveler, Galán referred to the Romanian space from a fantastic perspective: as well as his antecessors, the discoverers, he underlined the beauty, richness and wealth of the Romanian land. He spoke of the great quantity of cattle of cows the Turks robbed and that because they were so many they damaged the bridge, which had to be repaired every day. The Spanish soldier related incredible events, such as the fact that a cow cost much less than bread, because there were so many cows and so little bread. Because of the lack of bread, people began to die, as they were very thirsty and drank water from the Danube. The Danube is conceived as a space which protected the Romanians and was a curse to pagans. Galán wrote his memories when he returned to Spain, after 10 years of captivity. That is one of the reasons why he sometimes made mistakes when talking about the battle of Călugareni. For instance, he placed the event two years later, he spoke about king Matthias of Hungary, instead of Rudolph, he confused certain names of cities (Cristopoli and Hârşova) etc. Galán's impressions upon the Romanian space were first published by Alexandru Ciorănescu and, subsequently, were translated into Romanian in the collection *Călători străini despre țările române*.

Nevertheless, the author of this paper uses her own translation of the Spanish fragments, made after Barchino's edition of Galán's memories, published at Cuenca in 2001, as the Romanian published version, does not include all the relates, neither are complete some of the presented fragments.

Key words: Diego Galán, the battle of Călugăreni, Spanish imaginary, Danubian cities.